

פרשת חיי שרה תשע"ו

הרב ארי דוד קאהן
Adk1010@gmail.com
http://arikahn.blogspot.com

Rabbi Ari Kahn
http://Rabbianikahn.com

1. בראשית פרק כד, א-ט

(א) ואברהם זקן בא בימים וה' ברוך את-אברהם בכל: (ב) ויאמר אברהם אל-עבדו זקן ביתו המשל בכל-אשר-לו שים-נא ידו תחת ירכי: (ג) ואשביעך בה' אלהי השמים ואלהי הארץ אשר לא-תקח אשה לבני מפנות **הפנעני** אשר אנכי יושב בקרב: (ד) **פי אל-ארצי ואל-מולדתי** תלך ולקחת אשה לבני ליצחק: (ה) ויאמר אליו העבד אוילי לא-תאבה האשה ללכת אתרי אל-הארץ הזאת **ההשב אשיב** את-בנה אל-הארץ אשר-יצאת משם: (ו) ויאמר אליו אברהם השמר לה' פור-תשיב את-בני שמה: (ז) ה' אלהי השמים אשר לקחני מבית אבי ומארץ מולדתי ואשר דבר-לי ואשר נשבע-לי לאמר לזרעך אתן את-הארץ הזאת הוא ישלח מלאכו לפניך ולקחת אשה לבני משם: (ח) ואם-לא תאבה האשה ללכת אחריך ונקית משבעתי זאת רק את-בני לא **תשב שמה**: (ט) וישם העבד את-ידו תחת ירוך אברהם אדניו וישבע לו על-הדבר הזה: (י) ויקח העבד עשרה גמלים מגמלי אדניו וילך וכל-טוב אדניו בידו ויקם וילך אל-ארם **נהרים** אל-עיר נחור:

2. בראשית פרק כה, כ

(כ) ויהי יצחק בן-ארבעים שנה בקמתו את-רבקה בת-בואל הארמי מפדן ארם אחות לבן הארמי לו לאשה:

3. רשב"ם בראשית פרשת חיי שרה פרק כד

פסוק ה- ההשב אשיב את בנך - אל ארץ אבותיך. ואעפ"י שזרעו של אברהם לא היה שם, קורא אותו השבה, הואיל והיה אברהם שם:

פסוק ז- י"י אלהי השמים - שהביאני כאן ונתן לזרעי זאת הארץ, ידעתי שאינו רוצה שירחק זרעי מכאן, שאם כן, מה לו להק' להביאני כאן? לפיכך יודע אני שישלח מלאכו להצליח דרכיך לקיים לי הבטחתו:

4. רש"י בראשית פרשת חיי שרה פרק כד פסוק ז

ה' אלהי השמים אשר לקחני מבית אבי - ולא אמר ואלהי הארץ, ולמעלה אמר (פסוק ג) ואשביעך בה' אלהי השמים ואלהי הארץ. אמר לו עכשיו הוא אלהי השמים ואלהי הארץ, שהרגלתיו בפי הבריות, אבל כשלקחני מבית אבי היה אלהי השמים ולא אלהי הארץ, שלא היו באי עולם מכירים בו, ושמו לא היה רגיל בארץ: **מבית אבי** - מחרון: **ומארץ מולדתי** - מאור כשדים: **ואשר דבר לי** - לצרכי, כמו (מלכים א' ב ד) אשר דבר עלי, וכן כל לי ולו ולהם הסמוכים אצל דבור מפורשים בלשון על, ותרגום שלהם עלי עלוהי עליהון, שאין נופל אצל דבור לשון לי ולו ולהם, אלא אלי אליו אליהם ותרגום שלהם עמי עמיה עמהון, אבל אצל אמירה נופל לשון לי ולו ולהם: **ואשר נשבע לי** - בין הבתרים:

5. רד"ק בראשית פרשת חיי שרה פרק כד פסוק ז

(ז) אשר לקחני - כיון שלקחני מביתי לתת לזרעי את הארץ הזאת לא ירצה שישוב בני שמה: הוא ישלח מלאכו - להצליחך שתקח משם אשה לבני: **ואשר דבר לי** - קודם שיצאתי משם: **ואשר נשבע לי** - בעקדת יצחק:

6. חזקוני בראשית פרשת חיי שרה פרק כד

פסוק ז - אשר לקחני מבית אבי שהרחקני מקרובי לתת לי את הארץ הזאת ואינו רוצה שיתרחק זרעי מכאן ...

פסוק ה -ההשב אשיב את בנך אעפ"י שמעולם לא בא יצחק לשם מאחר **שאליעזר** ישוב קרי ליה שיבה גבי יצחק כמו שמצינו ותשב נעמי ורות המואביה כלתה עמה ואעפ"י שמעולם לא היתה שם רות קורא בה לשון שיבה, לפי שלגבי נעמי ההולכת עמה היא שיבה גמורה.

7. רד"ק בראשית פרשת חיי שרה פרק כד

פסוק ה - ההשב אשיב -...ואף על פי שיצחק לא היה שם יקרא השבה כנגד **אברהם** שהיה שם ויצא משם:

פסוק ו -השמר לך - כי לא רצה אברהם שיצא מחזקתו מן הארץ שנתן לו האל ולזרעו:

8. אלשיך על בראשית פרשת חיי שרה פרק כד פסוק ה

ולזה אמר אשר יצאת משם כלומר ההשב אשיב את בנך הנולד בארץ והוא עולה תמימה אל הארץ אשר יצאת משם ודאי לא תעשה כה לרצות באשר מאסת, ומה גם אם ידע שלא היה רשות ליצחק לצאת חוצה לארץ להיותו עולה תמימה כמאמרם ז"ל:

9. מדרש תנחומא (בובר) פרשת תולדות

[ו] וילך יצחק אל אבימלך וגו' (בראשית כו א). בקש לירד למצרים מיד נגלה עליו הקדוש ברוך הוא, א"ל אל תרד מצרימה (שם /בראשית/ ב), אברהם ירד, ויצחק לא ירד, ולמה לא אמר לאברהם אלא ליצחק אל תרד מצרימה, אמר ר' הושעיא א"ל הקדוש ברוך הוא יצחק, אביך שבא מחוצה לארץ ירד למצרים, אבל אתה שנולדת בארץ ישראל ואתה **עולה טהורה** תרד בתמימה, לפיכך אל תרד מצרימה. גור בארץ הזאת (שם /בראשית כ"ו/ ג), אמר ר' חנן בשם ר' שמואל ב"ר יצחק למה אינו רוצה שיטמא בחוץ לארץ, מפני שנגזרה גזירה, שנאמר ויהי רעב, לפיכך הוא אומר גור בארץ הזאת.

10. חזקוני בראשית פרשת חיי שרה פרק כד פסוק ח

(ח) רק את בני פרש"י בני אינו חוזר וכו' לפי שהוא **עולה תמימה** ואין חוצה לארץ **כדאי** לו. לא תשב שמה איני רוצה שיצא מארץ אחוזתו שנתן לו הקדוש ברוך הוא.

11. רבינו בחיי בראשית פרשת חיי שרה פרק כד פסוק ו

(ו) פן תשיב את בני שמה. באורו: פן תוליך את בני שמה, כי לא היה אברהם חפץ שיצא יצחק מן הארץ הקדושה לחוצה לארץ, לפי שהיה **עולה תמימה**, ואין קודש נעשה חול.

12. בראשית פרק כו, א-ה

(א) ויהי רעב בארץ מלכד הרעב הראשון אשר הגה בימי אברהם ויגד יצחק אל-אבימלך מלך-פלשתים גררה: (ב) וירא אליו ה' ויאמר אל-תרד מצרימה שכן בארץ אשר אמר אליך: (ג) גור בארץ הזאת ואהנה עמך ואברכך פי-לך ולזרעך אתן את-כל-הארצות האל והקמתני את-השבעה אשר נשבעתי לאברהם אביך: (ד) והרביתי את-זרעך ככוכבי השמים ונתתי לזרעך את-כל-הארצות האל והתברכו בזרעך כל גווי הארץ: (ה) יעקב אשר-שמע אברהם בקולי וישמר משמתי מצותי חקותי ותורתתי:

13. חזקוני בראשית פרשת וירא פרק כב פסוק א

וי"מ אחר הדברים האלה שכרת אברהם ברית עם אבימלך לו ולנינו ולנכדו שלא ברשות הקדוש ברוך הוא וארץ פלשתים נתנה לו ולזרעו כדכתיב ושתי את גבולך מים סוף ועד ים פלשתים, וגם ביהושע כל ערי חמשת סרני פלשתים מנויות בכל גבול ארץ ישראל והקב"ה ציוה עליהם לא תחיה כל נשמה לפיכך והאלקים נסה את אברהם...

14. בראשית פרק כא, כג-כד

(כג) וְעַתָּה הַשְּׁבַעָה לִי בְּאֵלֵהֶם הֲנֵה אֶם־תִּשְׁקַר לִי וּלְנִינִי וּלְנִכְדֵי כַּחֲסֹד אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי עִמָּךְ תַּעֲשֶׂה עִמָּדִי וְעַם־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־גֵּרְתָהּ בָּהּ: (כד) וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֲנֹכִי אֲשַׁבֵּעַ:

15. בראשית רבה (וילנא) פרשת תולדות פרשה סד:ג

וירא אליו ה' ויאמר אל תרד מצרימה שכון בארץ, עשה שכונה בארץ ישראל הוי נוטע הוי זורע הוי נציב, ד"א שכון בארץ שכן את השכינה בארץ, גור בארץ הזאת א"ר הושעיה את עולה תמימה מה עולה אם יצאת חוץ לקלעים היא נפסלת אף את אם יצאת חוץ לארץ נפסלת, כי לך ולזרעך אתן את כל הארצות האל קשות כד"א (יחזקאל יז) ואת אילי הארץ לקח,

16. בראשית רבה (וילנא) פרשת חיי שרה פרשה נט סימן י

ויאמר אליו אברהם השמר לך וגו' ה' אלהי השמים אשר לקחני מבית אבי, זה ביתו של אביו, ומארץ מולדתי זה שכונתו, ואשר נשבע לי בחורן, ואשר דבר לי בין הבתרים, הוא ישלח מלאכו לפניך, ר' דוסא אומר ה"ז מלאך מסויים, בשעה שאמר אברהם אבינו הוא ישלח מלאכו לפניך זימן לו הקדוש ברוך הוא ב' מלאכים אחד להוציא את רבקה ואחד ללוות את אליעזר, ואם לא תאבה האשה וגו' רק את בני לא תשב שמה, רק מיעוט בני אינו חוזר בן בני חוזר.

17. בראשית פרק טו, יח

(יח) בַּיּוֹם הַהוּא פָּרַת ה' אֶת־אַבְרָם בְּרִית לְאֶמְרָה לְזַרְעָהּ נְתַתִּי אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת מִנְהַר מִצְרַיִם עַד־הַנְּהַר הַגָּדֹל נְהַר־פָּרַת:

18. מלבי"ם בראשית פרשת חיי שרה פרק כד

פסוק ו - השמר לך. הודיע שה' שהוציא אותו מארץ מולדתו הוציא אותו ואת זרעו משם, וכאשר יתישב יצחק שם יהיה דומה כאלו היה שם, (כי היה בכח אביו ויצא בכח אביו) ויצא משם ושב לשם נגד רצון ה' וכמו שיבאר:

פסוק ז - ה' אלהי השמים. שה' מצד שהוא אלהי השמים ומשדד מערכת השמים, מצד זה לקחני מבית אבי, ששם הייתי תחת המערכה ואברם אינו מוליד, ובא"י איני תחת מערכת השמים, כי היא ארץ אשר ה' דורש אותה, והנה לקחני מבית אבי, ולא תאמר שרק אותי לקח משם לא את זרעי, כי אשר דבר ונשבע לזרעך אתן את הארץ הזאת, וא"כ גם להם נתיחדה הארץ, ואחר שכ"ז נעשה בהשגחתו, הוא ישלח מלאכו שליח ההשגחה שהיא תבא אל יצחק:

19. רמב"ן בראשית פרשת חיי שרה פרק כד פסוק ח

ואברהם הוא היודע ביצחק הצדיק שישמע לאביו ושיזוהר בהם וילך לו אל ישמעאל או ללוט ויתר העמים. ויתכן כי "משבועתי זאת", רמז למה שאמר ולקחת אשה לבני משם, כי אולי היתה השבועה על הכל, ולא ירמוז לאשר אמר לו לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני.

20. בראשית פרק כה, ט

וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ יִצְחָק וַיִּשְׁמַעְאֵל בְּנָיו אֶל־מַעְרַת הַמַּכְפֵּלָה אֶל־שֵׁיף עֶפְרָן בֶּן־צִחֹר הַחִתִּי אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי מִצְרָא:

21. מדרש אגדה (בובר) בראשית פרשת חיי שרה פרק כה סימן ט

ויקברו אותו יצחק וישמעאל בניו. מלמד שעשה ישמעאל תשובה, שהרי היה ישמעאל בכור והנהיג יצחק לפניו, לפי שהיה יודע בו שהוא צדיק ממנו, אבל עשו לא עשה תשובה, שהרי לא נאמר ויקברו אותו עשו ויעקב בניו:

22. תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף טז עמוד ב

הכי א"ר יוחנן: ישמעאל עשה תשובה בחיי אביו, שנאמר: ויקברו אותו יצחק וישמעאל בניו.

23. רש"י בראשית פרשת חיי שרה פרק כה פסוק ט

יצחק וישמעאל - מכאן שעשה ישמעאל תשובה והוליד את יצחק לפניו, והיא שיבה טובה שנאמר באברהם:

24. משך חכמה בראשית פרשת חיי שרה פרק כה פסוק ט

(ט) ויקברו אותו יצחק וישמעאל. בבא בתרא סוף פרק קמא (טז, ב) ומדאקדמיה, שמע מינה עשה תשובה. פירוש דהטעם משום דהוא היה בן הגבירה, אבל חטא של ישמעאל היה כי "מצחק" היה על ה"משתה", שמאבימלך נתעברה, כפירוש הספורנו. לכן תשובתו היתה, שהודה שיצחק בן הגבירה מאברהם, והיה מאמין לקול המלאך ששמע, כמו שדרשו על הפסוק "והוא אחריו" (יח, י) זה ישמעאל.

רש"י בראשית פרק כה פסוק יט

אברהם הוליד את יצחק - על ידי שכתב הכתוב יצחק בן אברהם הוזקק לומר אברהם הוליד את יצחק, לפי שהיו ליצני הדור אומרים מאבימלך נתעברה שרה, שהרי כמה שנים שהתה עם אברהם ולא נתעברה הימנו, ...

25. ספורנו בראשית פרשת וירא פרק כא פסוק ט

מצחק. מלעיג על המשתה שנעשה בבית אברהם, באמרו שנתעברה מאבימלך. והטעם שלא קרה זה בעת לידת יצחק, כי ישמעאל שמע כזאת אחר כך מליצני הדור. ואם באולי בעת הלידה היה מצחק לא הרגישה בו שרה שהיתה אז טרודה:

26. בראשית פרק כד: סב

ויצחק בא מבוא באר לחי ראי והוא יושב בארץ הנגב:

27. מדרש אנגדה (בובר) בראשית פרשת חיי שרה פרק כד סימן סב

באר לחי ראי. שאל יצחק להביא הגר לאביו: אחרי שמתה אמו, שעליה נאמר ותקרא שם המקום באר לחי ראי (בראשית טז יד):

28. בראשית פרק טז, ז-טו

(ז) וימצאה מלאך ה' על-עין המים במדבר על-העין בנדר שור: (ח) ויאמר ה' לאמר שפחת שרי אי-מנה באת וננה תלכי ותאמר מפני שרי גברתי אנכי ברחת: (ט) ויאמר לה מלאך ה' שובי אל-גברתך והתעני תחת ידיה: (י) ויאמר לה מלאך ה' הרבה ארבה את-זרעך ולא יספר מרב: (יא) ויאמר לה מלאך ה' הנך תרה וילדת בן וקראת שמו ישמעאל כי-שמע ה' אל-עניך: (יב) והוא יהיה פרא אדם ידו בכל ונד כל בו ועל-פני כל-אחיו ישכון: (יג) ותקרא שם-ה' הדבר אליה אנה אל ראי כי אמרה הגם הלם ראיתי אתרי ראי: (יד) על-כן קרא לבאר באר לחי ראי הנה ביוקנש ובין ברד: (טו) ותלד הגר לאברהם בן ויקרא אברהם שם-בנו אשר-ילדה הגר ישמעאל:

29. בראשית פרק כה, כח

(כח) ויאקב יצחק את-עשו פייציד בפיו ורבקה אקבת את-יעקב:

30. בראשית פרק כב,

(ב) ויאמר קח-נא את-בנדך את-יחידך אשר-אהבת את-יצחק ולך-לך אל-ארץ המדינה והעלהו שם לעלה על אחד ההרים אשר אמר אליך... (ו) ויקח אברהם את-עצי העלה וישם על-יצחק בנן ויקח בידו את-האש ואת-המאכלת וילכו שניהם יחדו: (ז) ויאמר יצחק אל-אברהם אביו ויאמר אבי ויאמר הנני בגי ויאמר הנה האש והעצים ואני השנה לעלה: (ח) ויאמר אברהם אלהים יראה-לו השנה לעלה בגי וילכו שניהם יחדו:

31. בראשית פרק כה, יא

ויהי אחרית מות אברהם ויברך אלהים את-יצחק בנן וישב יצחק עם-באר לחי ראי: ס